

Redengevende omschrijving – Gouderak: Middelblok achter 99 en 101

Monumentnummer: 23/11

FEITELIJKE GEGEVENS

Adres	Middelblok achter 99 en 101, 2831 BL Gouderak
Kadastraal nummer	Gouderak B 3999 (gedeeltelijk); Gouderak B 3608 (gedeeltelijk);
Naam object	Dubbel koetshuis bij voormalige Steenbakkerij Gouderak of Van Vliet);
Complexonderdeel	Dubbel koetshuis. De overige complexonderdelen zijn de directeurswoning Middelblok 93 (apart beschreven), een veldschuur achter Middelblok 79 (apart beschreven) en het rijtje arbeiderswoningen Middelblok 99-103 (hoge cultuurhistorische waarde);
Oorspronkelijke functie	Koetshuis (wagenschuur)
Opdrachtgever	[REDACTED]
Architect/aannemer	onbekend
Datering / Bouwjaar	ca. 1900 - 1910

(CULTUUR)HISTORISCHE ACHTERGROND

Steenplaatsen in de Krimpenerwaard

Vanaf de 16^e eeuw tot en met 1960 ontstonden er langs de getijdenrivieren, de Hollandse IJssel en de Lek, steenfabrieken. Het slib dat de rivier achterliet, werd gebruikt als basis voor het bakken van bakstenen. Langs de Hollandse IJssel werden de kenmerkende gele IJsselsteentjes gebakken met een afwijkende kleine maat. De net gevormde stenen werden in veldschuren te drogen gelegd. Deze schuren moesten de net gevormde stenen beschermen tegen de regen en de felle zon. Als de stenen voldoende gedroogd waren werden deze gebakken in de ovens. Dit was een proces dat bijna een jaar in beslag kon nemen en gepaard ging met veel en vooral zeer zware arbeid. Eigenaren

van steenplaatsen bouwden voor hun werknemers vaak dicht in de buurt van de steenplaats arbeiderswoningen, waardoor langs de rivierdijken complexen van steenplaatsen met directeurswoningen, ovens, opslag- en droogplaatsen, zoals veldschuren en arbeiderswoningen ontstonden. Verschillende oorzaken hebben ertoe geleid dat de fabrieken langzaamaan verdwenen. Zo speelde de vervuiling van de rivieren door gemotoriseerde boten een rol evenals de woningwet van 1901. De laatste steenfabriek verdween uiteindelijk in 1960 uit de gemeente Krimpenerwaard. Op het hoogtepunt van de steenproductie zullen er rond de 25 steenplaatsen in de gemeente hebben gestaan.

De Steenplaats 'Gouderak'

Het dubbele koetshuis (wagenschuur) maakt onderdeel uit van het voormalige terrein van de steenbakkerij. De steenplaats Gouderak is al voor 1830 gesticht. Hij was toen in handen van [REDACTED]. In 1830 werd de steenplaats gekocht door [REDACTED]. Hij bouwde in 1842 in ieder geval een nieuwe oven bij de steenplaats. In 1872 werd [REDACTED] eigenaar. Deze steenplaats had drie ovens. De onderhavige steenplaats is het langst van alle steenplaatsen in gebruik gebleven. Hij werd opgeheven in 1960 en twee jaar later werd de plaats verkocht. [REDACTED] is ook eigenaar geweest van de steenplaats "Ganzeburg" in Haastrecht. Deze plaats met twee ovens was niet zo groot.

Het koetshuis (wagenschuur) is een herinnering aan de ontwikkeling van steenplaatsen in de gemeente Krimpenerwaard in het algemeen en de ontwikkeling van de steenplaats Gouderak in het bijzonder. Het koetshuis (wagenschuur) markeert daarmee, zowel solitair als in samenhang met de directeurswoning, de veldschuur en de arbeiderswoningen, een belangrijke periode uit de economische ontwikkelingsgeschiedenis van de gemeente Krimpenerwaard en de kern Gouderak.

STEDENBOUWKUNDIGE,
LANDSCHAPPELIJKE SITUATIE

Ruimtelijke opbouw ensemble

Het ensemble bestaat uit een overwegend functioneel ensemble. Naast de directeurswoning Middelblok 93 staat er in het veld achter Middelblok 79 een veldschuur, die onderdeel uitmaakte van de bakkerij. De arbeiderswoningen Middelblok 99 - 103 en het dubbele koetshuis achter Middelblok 99 - 101 behoorden oorspronkelijk ook bij de steenplaats. Tezamen maken deze gebouwen een relatief gaaf bewaard ensemble van een steenbakkerij. De meest complete die binnen de gemeente Krimpenerwaard nog bestaat.

Het dubbele koetshuis is, zowel individueel als in samenhang met de veldschuur en de directeurswoning, illustratief voor dit ensemble.

ARCHITECTUURHISTORISCHE
WAARDE

Het gebouw is een gaaf bewaard en zeldzaam voorbeeld van dubbel koetshuis (wagenschuur), met een eenvoudige maar zorgvuldige en tijdgebonden baksteenarchitectuur van rond 1900. Het is een typologisch zeer herkenbaar voorbeeld als gevolg van de grote

inrijdeuren voor een wagen of koets en het hooiluik op de zolder.

BESCHRIJVING

Het dubbele koetshuis (wagenschuur) betreft een utilitair gebouwtype. De aan elkaar geschakelde panden hebben beiden één bouwlaag en een zolder onder zadeldak. De daken zijn gedekt met grijze gegolfde Hollandse Pannen.

De gevels zijn gemetseld in de kenmerkende lokale gele IJsselstenen, die waarschijnlijk van steenplaats 'Gouderak' of 'Van Vliet' afkomstig zijn omdat deze panden daar deel van uitmaken. De bakstenen zijn gemetseld in kruisverband.

De voorgevels zijn beide symmetrisch ingedeeld. Op de begane grond zijn grote dubbele inrijdeuren geplaatst en op de eerste verdieping hooiluiken. De deuren illustreren duidelijk de oude functie van de panden. De twee verdiepingen worden van elkaar gescheiden door een waterlijst. De ontlastingsbogen boven de deuren bestaan uit segmentbogen in een rode baksteen. De hoeken van de voorgevel zijn voorzien van hoekpilasters, die uitlopen in de schouders van de afgeknotte topgevel. Bovenin de voorgevel zijn decoratieve, uitgebouwde dubbele toppilasters (gemetselde torentjes), die zijn bekroond met een smeedijzeren versieringen. Op het rechter pand illustreren porseleinen isolatoren de vroegere verbinding met de bokpalen (oude elektriciteitspalen) langs het Middelblok.

WAARDENSTELLING

Het dubbele koetshuis (wagenschuur) aan het Middelblok achter 99 en 101 te Gouderak is van:

Cultuurhistorische waarde:

- Als herinnering aan de ontwikkeling van steenplaatsen in de gemeente Krimpenerwaard in het algemeen en de ontwikkeling van de steenplaats 'Gouderak' in het bijzonder.
- Ter markering van een belangrijke periode uit de economische ontwikkelingsgeschiedenis van de gemeente Krimpenerwaard en de kern Gouderak.

Stedenbouwkundige-/landschappelijke waarde, ensemblewaarde:

- Als essentieel onderdeel van het steenbakkerij-ensemble bestaande uit een directeurswoning, twee veldschuren (aparte omschrijving), het dubbele koetshuis en een rijtje arbeiderswoningen langs de rivierdijk.

Architectuurhistorische waarde:

- Als voorbeeld van een dubbel koetshuis (wagenschuur) van rond 1900.
- Vanwege de eenvoudige, maar zorgvuldige tijdgebonden baksteenarchitectuur van rond 1900, welke tot uiting komt in de opgemetselde hoek- en toppilasters, de waterlijst, de segmentbogen boven de kozijnen en de zorgvuldig vormgegeven houten deuren en luiken.
- Vanwege de typologische herkenbaarheid (functie) van een

koetshuis (wagenschuur), afleesbaar aan de dubbele inrijdeuren op begane grond en de hooiluiken op de zolder.

- Vanwege historisch functionele details zoals de porseleinen isolatoren op de rechtersvoorgevel

Waarde vanwege de Gaafheid:

- Vanwege de gaaf bewaarde hoofdvorm en de zorgvuldig uitgewerkte laat 19e-eeuwse / vroeg 20e-eeuwse architectuur

Zeldzaamheidswaarde:

- Als een binnen de gemeente Krimpenerwaard zeldzaam geworden voorbeeld van een dubbel koetshuis (wagenschuur).

IDENTITEIT
KRIMPENERWAARD

De aan de te draagt bij aan de ruimtelijke identiteit van de gemeente Krimpenerwaard vanwege:

1. De massaopbouw die haaks op de weg (ontginning) staat en één bouwlaag onder een zadeldak beslaat.
2. Het gebruik van lokaal geproduceerde IJsselsteen in de gevels.
3. Vanwege de kenmerkende vroeg 20e-eeuwse architectuur.
4. Als verwijzing naar de in de gemeente ooit talrijk aanwezige steenbakkerijen.

BESCHERMING

De volgende onderdelen vallen onder de bescherming:

- Exterieur, bouwkundige structuur en waardevolle interieuronderdelen, die verwijzen naar de oorspronkelijke functie van de gebouwen (met uitzondering van recent(e) sanitair, keuken(s) en badkamer(s)).
- De ruimtelijke samenhang binnen het ensemble en de daarin benoemde onderdelen.

BRONNEN

- Dam, D. van (2009), *Gouderak in oude ansichten*, Zaltbommel
- Groningen, C.L. van (1996), *De Krimpenerwaard*, Zwolle
- Hofkens, M., Ingen, M. Van, e.a. (1991), *Jongere bouwkunst en stedenbouw 1800 – 1945*. Monumenten inventarisatieproject
- Knoester, J.J. (2002), *Kernachtig Krimpenerwaard, 100 jaar plaatselijke geschiedenis*.
- Kroon, M. (2000), *Krimpenerwaardig, de geschiedenis van de Krimpenerwaard in woord en beeld*.
- Stenvert, R. e.a. (2004), *Monumenten in Nederland, deel Zuid-Holland*.
- Stichting Krimpenerwaard, *Monumenten in de Krimpenerwaard: in Haastrecht, Stolwijk, Vlist, Schoonhoven,*
- *Ammerstol, Bergambacht, Berkenwoude, Hollandse IJsselkerk, Krimpen aan de Lek, Krimpen aan den IJssel, Ouderkerk aan den IJssel, Gouderak: cultuurhistorisch waardevolle gebouwen en objecten in beeld*.
- Topotijdreis.nl
- Beeldbank RCE, kadastrale minuutplan

- Streekarchief Midden Holland (bouwvergunningen en foto's)
- <https://archive.is/fX5jq#selection-225.0-225.29>. Website van H.& L. Boeve over Genealogie en Historie Gouderak
- Golderake.nl. Website van de Historische Vereniging Golderake
- geschiedenisvanzuidholland.nl/verhalen/de-wederopbouw-architectuur-en-stedenbouw, Broekhoven, S., *De wederopbouw: architectuur en stedenbouw*